

fyrst og fremst

www.in.fo

Framhald av síðu 11

TÍÐARGREIN

andi og sentral-útbúgvingarskipan fyri arbeiðsmarknaðin – við styttri skeiðum og longri førleikagevandi útbúgvingum.

Tað nyttar tó onki, bara at bjóða fólki, sum eru í vinnu og hava allar dagligar figgjarligar skyldur, at tey kunna fáa frí at fara aftur í skúla. Treytin fyri, at tað skal virka, er tað eisini verður ein figgingarskipan, ein útbúgvingargrunnur, sum ikki bara figgjar skúlagjaldið, men eisini kann gjalda fólki dagpengar, meðan tey eru á skúlabonki. Einstøku arbeiðsplássini kunnu ikki hvør sær figgja hetta, til tess eru tey ov ymisk til støddar og summi vinnuøki alt ov illa fyri – kanska júst tey, har tørurvurin á førleikamennandi útbúgvingum er størstur.

Tí má ein slíkur útbúgvingargrunnur fyri arbeiðsmarknaðin figgjast á samhaldsfastan hátt, á sama hátt sum t.d. barnsburðarskipanin, við føstum prosentgjaldi av hvørjari lönarkrónu – við einum hóskaði innskoti frá tí almenna.

Norðurlenskar fyrimyndir

Í øllum øðrum norðurlondum eru fyrimyndarligar skipanir við vaksnaútbúgvingum. Serliga hóskaði til okkara viðurskifti tykist skipanin í Íslandi at vera, har

- førleikamenningin av vaksnum er skipað í samstarvið millum landsmyndugleikar og partarnar

á arbeiðsmarknaðinum, og

- ein sentralur Arbeiðsmarknaðardepil samansjóðar hetta tripartasamstarvið, fyriskipar førleikamennandi útbúgvingarnar og figgingina av teimum.

Familjurættaður arbeiðsmarknaðarpolitikkur

Tað eru serliga barnafamiljurnar, ið hava stórar trupulleikar av einum stirnaðum arbeiðsmarknaði og tilknýttum sosialum skipanum. Í Norðlýsinum t. 27.11.2013 vísir Rakul P. Vang á fleiri dømi um, hvussu trupult tað er at fáa familjulív og arbeiðslív at hanga saman, m.a. hjá kvinnum við skiftandi arbeiðstíðum, við døgnavakt, gerandis- og halgidagar, hjá foreldrum, har annar makin er av landinum til arbeiðis helmingin av árinum, umstøðurnar hjá veksandi tali av stókum uppihaldarum, og so tann veruleikin, at ommur og abbar eru ikki tøk at hjálpa til sum áður. Trupulleikar, ið siggjast aftur í ovurstóra partinum av kvinnum, ið arbeiða niðurstetta tíð. Niðurstøðan hjá Rakul er, at: "Føroyar eru í dag ikki innrættaðar til tey ymisku føroysku húsarhaldini. Útvegin siggja vit hvønn dag: fólkið rýmir, arbeiðir niðurstetta tíð, koma í ALS, fáa færri børn".

Konstruktivir útvegir kunnu m.a. finnast í samstarvi millum

myndugleikar og arbeiðsmarknaðin um meira fleksiblar og víðkaðar skipanir við tryggari barnaansing.

Sjálvfylgilig eigur barnsburðarfarloyvið at longjast upp í eitt ár, har bæði foreldur skulu eiga sín lut. Og síðani er tíðin komin eisini í Føroyum til víðkaðar foreldra-farloyvis-skipanir, ið svara til tann tør, ið foreldur við børnum undir og í skúlaaldri á okkara døgum hava.

Eldrapolitiskar arbeiðsmarknaðarskipanir

Vit eru so heppin, at eldra fólkið í Føroyum heldur nógv longri á í arbeiðslívinum, enn aðrastaðni. Hetta er sera gagnligt fyri tann einstaka og einastu nýtiligu ráðini til at lofta demografisku broytingunum, sum fara at gera um seg nógv ár fram í tíðina. Hetta eiga vit at stuðla uppundir við fleksiblum fráfaringskipanum, sum kunnu gera tað møguligt at vera virkin longst møguligt við lagaligum og líðandi skifti úr arbeiðslívinum.

Rúmligur arbeiðsmarknaður

Tað er ein mannarættur - eisini hjá fólki við skerdum førleika - at hava ikki bara rætt til men eisini reellar møguleikar at kunna luttaka í øllum samfelagslívi, við hóskaði endurbúgving og føstum tilknýti til arbeiðsmarknaðin. Nakað er

hent, men nógv er bara komið til tos – ikki minst um ta "eini hurðina" í Almannaverkinum. Rúmligur arbeiðsmarknaður verður tó aldrin ein veruligur møguleiki, fyrr enn tað verða partarnir á arbeiðsmarknaðinum, sum í skipaðum samstarvi við myndugleikarnar taka ábyrgdina av hesum uppá seg.

Nýggja arbeiðsumhvørvislóg

Fyri 14 árum síðani fingi vit "nýggja" arbeiðsumhvørvislóg, ið var umseting av gamlari danskari lóg, ið longu har var farin úr gildi. Okkara var sostatt afturútsilgd frá byrjan. Í fjør vóru nakrar dagfóringar gjørdar, men tað eru framvegis lappaloysnir í gomlu lógini. Og enn fevnir føroyska lógin ikki um psykiskt ella sálarheilsuligt arbeiðsumhvørvi, m.a. um fremjan av trivna og fyrirbygging av strongd, happing og sjikanu á arbeiðsplássinum.

At Arbeiðseftirlitið sparipolitiskt er malið upp í Heilsufrøðiliga Starvsstovuna, hevur gjørt ilt verri. So eisini her eigur ein endurreisn og uppraðfesting at setast á skrána.

Gransking í arbeiðsmarknaðarviðurskiftum

Nógv verður tosað um gransking – men eisini á hesum øki tykjast

viðurskifti í arbeiðslívinum tíverri ikki at telja við. Her eiga partarnir á arbeiðsmarknaðinum at taka sær um reiggj og fáa gransking í lag at útgreina viðurskifti, ið tykist torskild, men enn standa sum opnir spurningar. M.a. hvussu er føroyska arbeiðsmegin skikkað til at klára verandi og komandi avbjóðingar av førleikakrevjandi starvsligum og tøkniligum umbroytingum? Hvat er tað, sum ger, at eldri føroyingar eru nógv virknari á arbeiðsmarknaðinum enn aðrastaðni? Hvørji viðurskifti kunnu vera atvoldin til, at so óvanliga nógvur kvinnur arbeiða niðurstetta tíð? O.s.v.

Nýskipanir tiltrondar

Vóni at góð fólki í fakfeløgum, vinnufeløgum og politiskum flokkum siggja tørvin á tiltrondum broytingum í teim fyrirtreytum, sum føroyski arbeiðsmarknaðurin virkar undir. Og at tey finna saman um at seta hesar nýskipanir á skrá og fremja tær, til gagns fyri góðum samljóði millum ríkt arbeiðslív og vinnuligan vøkstur.